

Trajnost je v trendu

**Nepogrešljivi
priročnik**

- ▶ Ponovna uporaba oblačil
- ▶ Etična moda
- ▶ Praktični nasveti

Gospodarska
zbornica
Slovenije

Zbornica komunalnega
gospodarstva

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Uvodnik

Po podatkih Evropskega parlamenta se je **v zadnjih desetletjih količina kupljenih oblačil na osebo v Evropski uniji povečala za 40 %**. To je omogočil predvsem padec cen oblačil, hkrati pa se je tudi skrajšala njihova življenjska doba.

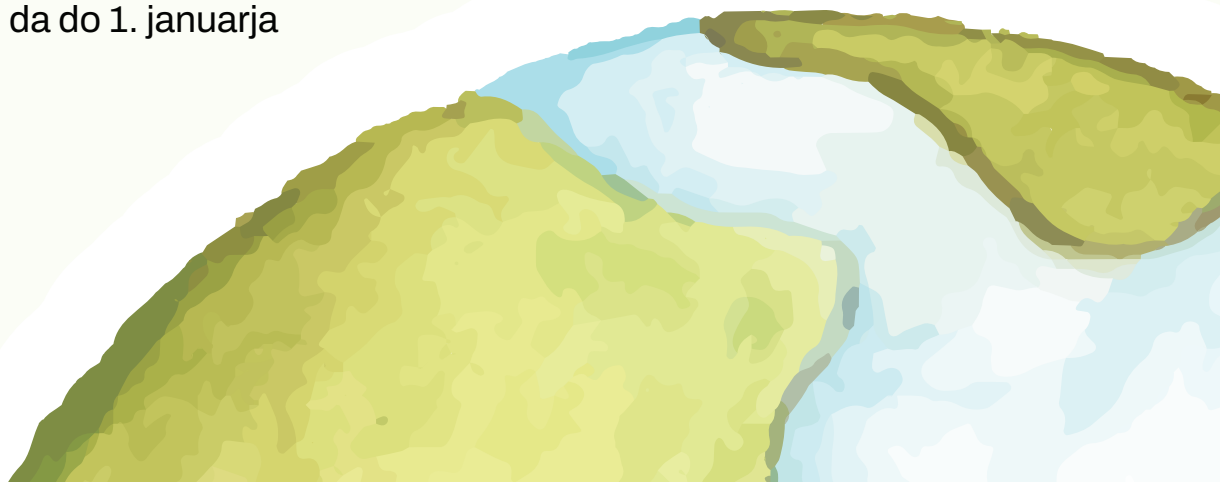
Nizke cene in krajša življenjska doba oblačil pa prispevajo tudi k vedno več tekstilnim odpadkom. **Evropejci vsako leto kupimo 26 kilogramov oblačil, zavržemo pa jih kar 11 kilogramov. V Sloveniji na leto zavržemo kar 17.000 ton oblačil in drugih tekstilnih izdelkov.**

Tekstilni odpadki so za okolje zelo obremenjujoči. **Kar 87 % odpadnega tekstila namreč konča na odlagališčih ali v sežigalnicah, recikliramo pa samo 1 % vsega odpadnega tekstila.**

Zato je nujno, da zmanjšamo količino odpadkov iz tekstila in odpadnih oblačil. K temu bo veliko prispevala direktiva Evropske unije o ločenem zbiranju tekstilnih odpadkov, ki državam članicam nalaga, da do 1. januarja

2025 vzpostavijo ločeno zbiranje tekstilnih odpadkov. Še vedno pa **lahko največ naredimo prav posamezniki s spremembo načina razmišljanja o nakupovanju oblačil in z miselnim preskokom iz sledenja trendom hitre mode, ki se spreminjajo iz tedna v teden, k bolj trajnostnemu izbiranju svojih oblačil.**

V tem priročniku vam bomo predstavili ustvarjalne in tudi praktične rešitve, kako lahko zmanjšate količino tekstilnih odpadkov in oblačilom podaljšate življenjsko dobo s ponovno uporabo ali predelavo v nekaj novega. **Najboljši tekstilni odpadek je namreč tisti, ki sploh ne nastane.**

Kazalo

KROŽNOST V TEKSTILNI INDUSTRIJI

— stran 4

KAKO LAHKO ZMANJŠAMO KOLIČINO ZAVRŽENIH OBLAČIL

— stran 5

ŠEST NAČINOV, KAKO LAHKO OBLAČILOM PODALJŠAMO ŽIVLJENJSKO DOBO

— stran 6

TRI ENOSTAVNE IDEJE ZA PONOVO UPORABO TEKSTILNIH IZDELKOV

— stran 7

INTERVJU Z OBLIKOVALKO TRAJNOSTNIH OBLAČIL TINO LOGAR BAUCHMÜLLER

— stran 8,9

TRAJNOSTNA GARDEROBNA OMARA

— stran 10

SEZNAM ZA NAVDIH

— stran 11

KOLOFON

— stran 12

Krožnost v tekstilni industriji

Evropejci vsako leto kupimo približno 60 kosov oblačil. Ko jih zložimo v omaro, večinoma tam tudi ostanejo. Raziskave namreč kažejo, da nosimo zgolj 20 % oblačil iz svojih omar.

Hitra moda s poceni oblačili, modni trendi, ki se spreminjajo vedno hitreje, in posledično slabša kakovost oblačil pa prispevajo k vedno več tekstilnim odpadkom, ki obremenjujejo naše okolje.

V nova oblačila je namreč recikliran samo 1 % odpadnih oblačil, 12 % se jih porabi pri proizvodnji polnil za vzmetnice in proizvodnji krp za čiščenje, kar 87 % odpadnih oblačil pa konča v sežigalnicah ali na odlagališčih.

Krožni tekstilni sistem se ukvarja s prav to veliko količino tekstilnih odpadkov, ki bi sicer končali v sežigalnicah ali na odlagališčih.

Temelji na štirih elementih:

- Oblikovanje novih oblačil, ki sledijo načelom trajnosti.
- Pri izdelavi se uporabljajo trajnostni materiali.
- Razvoj tehnologij za boljše recikliranje odpadnih oblačil.

Ali ste vedeli?

V Mariboru so razvili tehnologijo, ki omogoča recikliranje oblačil po metodi, ki s kemičnimi procesi omogoča recikliranje oblačil iz različnih materialov. Osnovne kemikalije, ki nastanejo kot končni rezultat procesa kemične nadgradnje, se nato lahko ponovno uporabijo pri na primer izdelavi tekstila, biodizla itd. Kot prvi se je tehnologijo odločil testirati Adidas, zanjo pa se zanimajo tudi drugi tekstilni giganti.

- Implementacija storitveno usmerjenih poslovnih modelov, ki so osredotočeni na ponovno uporabo in popravilo.

Z vpeljavo krožnega sistema se tekstilna industrija usmeri v oblikovanje in izdelavo oblačil, ki imajo daljšo življenjsko dobo in so izdelana iz drugih tekstilnih izdelkov. Tako lahko zagotovimo, da se tekstilni izdelki res popolnoma uporabijo in predelajo v nekaj novega, namesto da končajo na odlagališču ali v sežigalnici.

Kako lahko zmanjšamo količino zavrženih oblačil

Pri zmanjševanju količine katerega koli odpadka je najbolje, da odpadke sploh ne nastane. Količino odpadnega tekstila lahko zmanjšamo na štiri načine.

1. Kupujemo manj in bolj premišljeno. Pred nakupom vsakega oblačila premislimo, kako bi to dopolnilo preostala oblačila, ki jih že imamo, in ali ga res potrebujemo. Kupujemo oblačila, ki so narejena iz ekoloških materialov.

Ekološki materiali so naravni materiali, po navadi lan, bombaž in konoplja, ki imajo tudi ekološki certifikat, ki zagotavlja, da material zadostuje vsem ekološkim standardom.

2. Oblačila in tekstilne izdelke, ki so še vedno v dobrem stanju, podarimo. Organiziramo lahko izmenjevalnico oblačil s prijatelji ali družino, jih podarimo dobrodelnim organizacijam, lahko pa jih tudi prodamo na različnih spletnih straneh, kot so Moj butik, Bolha ali Podarim. Vedno več profilov, namenjenih izmenjavanju rabljenih oblačil, najdemo tudi na družbenih omrežjih.

3. Uporabimo večvrednostno recikliranje (ang. upcycling) ter oblačila in tekstil spremenimo v nekaj novega. Izdelamo lahko preproge, odeje, prevleke za pohištvo, vrečke za sadje in zelenjavo, blazinice za odstranjevanje ličil – možnosti je veliko.

4. Strgana oblačila, če je to možno, popravimo.

Tako podaljšamo njihovo življenjsko dobo, med popravilanjem pa jih lahko tudi malo predelamo in dobimo novo oblačilo. Ideje lahko poiščemo na internetu. Če nobena od prej omenjenih možnosti ne pride v poštev, pa takih oblačil in tekstila nikakor ne odvržemo v koš za mešane komunalne odpadke. Takšna oblačila lahko odpeljemo v zbirni center, lahko pa poiščemo zabojnik za ločeno zbiranje odpadnega tekstila, kamor jih lahko odložimo. Natančne napotke, kako ustrezno oddamo odpadni tekstil, lahko poiščemo na spletni strani naše komunalne službe.

Ali ste vedeli?

Od leta 2025 naprej bodo zabojniki za ločeno zbiranje tekstila obvezni v vseh članicah Evropske unije.

Šest načinov, kako lahko oblačilom podaljšamo življenjsko dobo

Prvi korak k bolj trajnostnemu pristopu k modi in oblačilom je podaljšanje življenjske dobe oblačilom, ki jih že imamo, ter novim oblačilom, ki jih bomo še kupili. Tako se lahko izognemo pretirani potrošnji in proizvodnji tekstilnih odpadkov. Pri tem nam je v pomoč šest nasvetov.

1. **Kupujmo kakovostna oblačila.** Kakovostna oblačila, ki so sicer tudi dražja, imajo daljšo življenjsko dobo kot poceni oblačila, ki so navadno slabše kakovosti. Pri oblačilih, kot so jakne in plašči, je velikokrat bolj smiselno, da kupimo kakovosten in dražji kos, ki nam bo služil več let, kot pa da vsako leto kupimo novega.
2. **Uporabljajmo vrečko za pranje perila.** Pri pranju bolj delikatnih kosov oblačil je smiselna uporaba vrečke za pranje perila. Tako preprečimo, da bi se oblačila med pranjem poškodovala.
3. **Oblačila perimo manj pogosto.** Pranje naša oblačila lahko raztegne ali skrči. Če peremo na previsoki temperaturi, lahko obledijo, izpustijo barvo, se obarvajo z drugo barvo, lahko se tudi strgajo. Postavimo si izziv: če na oblačilu ni vidnih madežev, ga oblecimo vsaj trikrat, preden ga operemo.
4. **Oblačila sušimo na zraku in ne v sušilnem stroju.** Kadar je to mogoče, oblačila sušimo na zraku. Tako bomo oblačila zaščitili pred poškodbami zaradi visokih temperatur, prihranili pa bomo tudi pri porabi električne energije.

5. **Oblačila shranjujemo v suhem in hladnem, zračnem okolju.** Izogibajmo se hranjenju oblačil v utesnjenih, vlažnih prostorih. V takšnih prostorih se rade razvijejo bakterije in plesen, ki lahko uničijo oblačila. Še zlasti bodimo pozorni na to, ko menjavamo oblačila med različnimi letnimi časi. Tudi v garderobni omari pazimo, da imajo oblačila dovolj zračnosti.
6. **Bodimo pazljivi pri obešanju oblačil.** Vsa oblačila namreč niso primerna za obešanje. Obešanje namreč lahko spremeni obliko oblačil, še posebno, če jih obesimo na neprimerne obešalnike. Lažja oblačila tako obesimo na podložene obešalnike, suknjiče na širše lesene, preostala oblačila lahko obesimo na plastične obešalnike. Izogibajmo se žičnatim obešalnikom.

Tri enostavne ideje za ponovno uporabo tekstilnih izdelkov

1. Vrečka za nakupovanje sadja in zelenjave

Potrebujemo: stare zavese, sukanec, šiviljske škarje, bucike, šiviljski stroj.

Postopek: Najprej odmerimo in odrežemo želeno dolžino vrečke. Nato zavijamo in zašijemo zgornji del. Pri tem pazimo, da pustimo dovolj veliko odprtino skozi celotno dolžino, da bomo lahko napeljali vrvico za zategovanje.

Skupaj prišijemo še stranice in z zaponko napeljemo vrvico ter vrečko zavežemo.

Če sadje in zelenjavo kupujemo tudi v večjih trgovinah, lahko dodamo še našitek za nalepke.

2. Mini božična drevesca iz starih kavbojk

Potrebujemo: pištolo za vroče lepljenje, bucike, trakove kavbojk – tudi dele s šivi in robovi, karton, ki naj ne bo pretrd, lesene veje, lesene podstavke, filc ali drugo blago za okraske.

Postopek: Na karton najprej narišemo krog, ga razdelimo na četrtine in ga razrežemo. Te četrtine nato zvijemo v stožce, ki bodo osnova za naše božično drevesce. Nato začnemo z ovijanjem s trakovi kavbojk, ki naj se popolnoma prilegajo širini stožca. Z ovijanjem začnemo pri vrhu. Trakove z lepilno pištolo pritrdimo na karton in dodatno fiksiramo z buciko, dokler se lepilo ne posuši. Nato ustvarimo deblo – s pomočjo lepilne pištole vejo prilepimo na leseni podstavek. Nato na drugi konec veje kanemo kapljo lepila in na vejo pritrdimo še drevesce. Na koncu pa iz filca oziroma blaga ustvarimo še okraske in jih prilepimo na svoje božično drevesce.

3. Torba iz stare majice brez šivanja

Potrebujemo: staro majico, škarje.

Postopek: Majici najprej skupaj s šivi odrežemo rokave, ovratno obrobo spredaj in zadaj, da dobimo enako globok izrez ter spodnji rob skupaj s šivom. Na spodnjem robu nato enakomerno narežemo približno 2,5 centimetra široke in 5 centimetrov dolge trakove. Trakove nato malo potegnemo, da se zvijejo, nato pa trdno zavozlamo po dva trakova skupaj, da dobimo dno torbe.

Torbo lahko po želji še dodatno okrasimo.

3.

2.

1.

Intervju z oblikovalko trajnostnih oblačil

Tino Logar Bauchmüller

»Najbolj trajnostno je, da nosimo in uporabljamo čim dlje časa to, kar že imamo.«

Tina svoja oblačila prodaja pod trajnostno znamko **Mila.Vert**. Nad njenimi oblačili je navdušena tudi tujina, predvsem Nemčija, kjer je trg trajnostne mode zelo razvit. Z oblikovanjem se je začela ukvarjati pred sedmimi leti, čeprav modnega oblikovanja ni nikoli študirala. Se je pa z oblikovanjem ukvarjala v praksi, sama si je tudi oblikovala poročno obleko. V letu 2021 je tudi prejela nagrado Elle za najboljšega oblikovalca. Glavna posebnost njenih oblačil: narejena so šele, ko jih nekdo naroči.

1. Koliko tekstilnih odpadkov proizvedete med izdelavo svojih oblačil? Kaj potem naredite z njimi?

Pri svojem delu stremimo k temu, da bi imeli čim manj odpadkov. Iz ostankov blaga na primer izdelamo vrečke, ki jih uporabimo pri pakiranju, in mehke elastike za lase, damo ga otrokom, da v vrtcih in šolah z njim ustvarjajo. Če pride do ostankov, ki jih ne moremo smiselno uporabiti (manjši delež), te odpelje podjetje Saubermacher. Odpadni material, ki gre v predelavo, mora biti strogo ločen – v njem ne sme biti gumbov, zadrž, papirja, ne sme biti na primer moker ...

2. Vaša oblačila, ki jih stranke lahko vrnejo, če jim niso všeč, lahko naredite tudi po meri, kar ni ravno ustaljena praksa. Kakšna je potem zgodba takšnih oblačil?

Prav z izdelavo oblačil po meri se lahko pohvalimo, da smo bistveno zmanjšali odstotek vračil. Pri spletni prodaji oblačil je sicer vrnjenih kar do okoli 40 % naročil, pri nas pa do približno 20 %, od tega jih je velik del izdelanih po merah strank. Seveda pride tudi do vračil, ta oblačila pa potem obdržimo v studiu in ponudimo vedno večjemu številu strank, ki se pri nas oglasijo v živo. Ker lahko tam oblačila seveda pomerijo, marsikateri obiskovalci na našo srečo ustreza kateri od po meri izdelanih kosov.

3. Kako do kapsulne garderobe, če imaš polno omaro oblačil in da si pri tem trajnosten? Kje sploh začeti? S kakšnimi kosi (da se zadeve lotiš postopoma, saj gre vseeno za finančni vložek)?

Bistvo kapsulne garderobe je, da jo sestavljajo kosi, v katerih se dobro počutimo, ki nam pristajajo in jih je lahko kombinirati. Pri polni omaro oblačil je treba najprej začeti s selekcijo – kos, ki ga nismo oblekli že dve leti, lahko brez slabe vesti podarimo naprej prijateljem ali društvom, ki jim lepo ohranjena oblačila pridejo prav, ga prodamo, uporabimo za kakšen drug namen, na primer doma ...

za čiščenje, ali ga, če res ni več uporaben, primerno zavržemo. Kosi, ki ostanejo v naši nastajajoči kapsulni garderobi, naj bodo brezčasni, klasični in v različnih kombinacijah primerni za različne priložnosti – tako bomo poskrbeli, da jih bomo lahko nosili več sezon. Ko opazimo, da nam določen kos manjka in bi ga radi imeli, se nakupa ne lotimo impulzivno, ampak ga premislimo. Marsikaj je mogoče najti v trgovinah z oblačili iz druge roke, ki jih je vedno več in ponujajo zares pestro izbiro, prav tako pa se širi ponudba trajnostnih modnih znamk. Najpomembneje je, da je izbrano oblačilo narejeno iz kakovostnih materialov in da ga bomo dolgo nosili.

Na kratko torej – do kapsulne garderobe pridemo počasi in premišljeno.

4. Kaj si želite, da bi več ljudi razumelo glede samega tekstila, oblikovanja, trajnosti in trendov?

Predvsem to, da je najbolj trajnostno to, kar že imamo, nositi in uporabljati čim dlje. S premišljeno izbiro klasično oblikovanih kosov, najsi gre za oblačila ali kar koli drugega, se izognemo slepemu sledenju trendom, ki so umetno ustvarjeni in narekujejo, kaj »potrebujemo«. Pomembno se mi zdi tudi, da podpiramo trajnostna podjetja, ki se vseh korakov poslovanja lotevajo z veliko mero odgovornosti.

Taka podjetja so pozorna tudi na primerna plačila svojih delavcev, zmanjševanje in odgovorno ravnanje z odpadki, ki nastajajo med proizvodnjo, ter zmanjšujejo svoj negativni vpliv na okolje in družbo na vseh ravneh. In še na koncu to, da pri trajnosti popolnosti ni – šteje pa prav vsak, še tako majhen korak, ki ga naredimo.

5. Vaš najljubši del dela? Kaj vas žene? (Glede na hitro modo, potrošnjo predvidevamo, da se vseeno spoprijemate z določenimi izzivi.)

Moj najljubši del je oblikovanje novih kolekcij. Oblikovalski proces se začne z izbiro trajnostnih materialov, za kar obiščem sejme s tkaninami v tujini, in nadaljuje z naborom idej, kaj bi iz tkanin lahko izdelali. Nato sledijo obiski šivilj, ki mi svetujejo in pripravijo vzorce, ter posveti z našo ekipo, ki nekatere kose potem tudi testira.

Celoten proces mi je v veliko veselje, je pa to pri naši majhni ekipi žal vseeno manjši del mojega dela.

6. Kakšne spremembe si želite videti sami v tekstilni industriji in kakšne pri razmišljanju ljudi?

Želim si, da bi podjetja, ki se ukvarjajo z modo, nehala slediti zgolj tržni logiki, ampak bi tudi sama prevzela del odgovornosti, pošteno plačala svoje delavce ter izbirala trajnostne materiale in postopke izdelave. Pri ljudeh si želim, da bi manj sledili trendom in bi bolje razmislili, preden določen kos kupimo. Vesela sem, da obojega, tako s strani podjetij kot tudi ljudi, vidim vedno več.

Trajnostna garderobna omara

Modni trendi se predvsem s pomočjo družbenih omrežij spreminjajo skorajda iz tedna v teden. Trgovine z oblačili tako v enem letu lahko zamenjajo tudi 24 kolekcij. Takšna proizvodnja oblačil pa pomeni ogromno porabo energije in naravnih virov ter tudi ogromno količino tekstilnih odpadkov. Da lahko zmanjšamo vpliv hitre mode na naše okolje, je pomembno, da preusmerimo svoje razmišljanje k trajnostni oziroma etični modi.

Etična moda pomeni oblikovanje oblačil, proizvodnjo in distribucijo, ki se osredotočajo na zmanjšanje škode za ljudi in planet. Nanaša se predvsem na družbeni vpliv in etiko blagovne znamke ter predstavlja nasprotje hitri modi.

Kakšne tekstilne izdelke lahko označimo kot trajnostno modo

Da lahko oblačilo označimo s pojmom trajnostna moda, mora izpolnjevati pogoje:

- pri izdelavi so bili uporabljeni trajnostni materiali;
- izdelan je tako, da traja čim dlje;
- je višje kakovosti;
- je proizveden lokalno;
- so ga izdelali delavci, ki so za to prejeli dostojno plačilo.

Kako lahko moja garderobna omara postane bolj trajnostna

Da bo naša garderobna omara bolj trajnostna, lahko upoštevamo šest nasvetov.

1. Najprej pregledamo vsa obstoječa oblačila. Razvrstimo jih lahko v štiri kategorije:

- oblačila, ki jih nosimo;
- oblačila, ki jih ne nosimo in so v dobrem stanju ter jih lahko podarimo naprej ali doniramo;
- oblačila, ki so primerna za predelavo v nekaj novega;
- oblačila, ki so v preslabem stanju za predelavo ali ponovno uporabo.

2. Pregledamo tista oblačila, ki jih nosimo, in preverimo, ali nam manjkajo kakšni pomembni kosi. Oblačila, ki so v zelo slabem stanju, odpeljemo v zbirni center ali odvržemo v ustrezen zabojnik.

3. Dokupimo kose oblačil, ki nam manjkajo. Če je le mogoče, jih kupimo v trgovini z rabljenimi oblačili ali pri bolj trajnostnih znamkah.

4. Za svoja oblačila skrbimo tako, da jim čim bolj podaljšamo življenjsko dobo.

5. Ustvarimo si kapsulno garderobo iz osnovnih kosov oblačil, ki so primerna za nošenje v vseh letnih časih. Osnovne kose lahko dopolnimo z nekaj modnimi dodatki in jim tako damo osebni pečat. Če je mogoče, kupimo dodatke v trgovinah z rabljenimi oblačili.

6. Pri kupovanju se držimo načela manj je več in oblačila kupujemo samo takrat, ko jih resnično potrebujemo.

Seznam za navdih

Za lažjo spremembo dojemanja mode in oblačil smo pripravili seznam podkastov, filmov in navdihujočih posameznikov ter organizacij. Poiščite navdih in pogum za spremembo s pomočjo spodnjih povezav.

Podkasti o trajnosti modi

Ethical Fashion Podcast, United Nations
https://open.spotify.com/show/2qy5JZ5IFYWtrJoSfNaKOf?si=iEY_WXtT9uK5LoMwc4AnA&nd=1

Conscious Style Podcast, Elizabeth Joy
<https://open.spotify.com/show/6xb4NbOZ7LJO8Q36xI9oHm>

Recloseted Radio. Sustainable fashion Podcast, Recloseted
<https://www.recloseted.com/podcast>

Common Threads, Ruth MacGilp and Alice Cruickshank
<https://www.commonthreadspodcast.com/>

Dokumentarci o vplivu mode na okolje in družbo

The true cost
<https://truecostmovie.com/>

River blue
<https://riverbluethemovie.eco/>

Textile mountain. The hidden burden of our fashion waste
<https://www.textilemountainfilm.com/>

The fast fashion lie. What remains of the recycling promise?
<https://www.youtube.com/watch?v=23vUvQN-R1Y>

Organizacije in posamezniki, ki spodbujajo trajnostno uporabo tekstila in oblačil

Obleka naredi človeka:
<https://www.instagram.com/obleanaredicloveka/>

Smet-umet:
<https://www.smetumet.com>

Reinkarmika:
<https://www.instagram.com/reinkarmika/> in
<https://www.reinkarmika.com>

Zala Hrastar:
https://www.instagram.com/morja_zala/

Depo Vrhnika:
<https://www.instagram.com/depovrhnika/>

Centri ponovne uporabe:
<https://www.cpu-reuse.com/>

Razlaga znakov na etiketah z oblačili:
<https://pink-cat.si/si/oznake-za-vzdrzevanje-oblacil>

Kolofon

Priročnik sta izdala:

Ministrstvo za okolje in prostor
GZS – Zbornica komunalnega gospodarstva

V okviru soorganizacije Evropskega tedna zmanjševanja odpadkov 2022.

Priprava besedil in oblikovanje:

TAMAN, družba za komunikacijski management, d.o.o.

Lektoriranje:

Lektoriranje, Urška Škvorc, s. p.

Fotografije:

www.pexels.com
<https://unsplash.com>
www.mojacula.si
www.textilehouse.si
www.canva.com
www.zdravko-lidl.si
Osebni arhiv Tine Logar Bauchmüller

Ljubljana, november 2022

Za več informacij obiščite spletno stran:

<https://etzo.gzs.si/>

Če imate za nas kakšno vprašanje, nam pišite na e-naslov etzo@gzs.si ali nas pokličite na telefonsko številko **01 589 84 84** ali nam pišite na naslov

Zbornica komunalnega gospodarstva
Dimičeva ulica 13, 1540 Ljubljana